

SPOOR

zoeker

Magazine over het natuurbeleid in Vlaanderen
JAARGANG 8 - HERFST 2014 - WWW.NATUURENBOS.BE

Nu nog gedetineerde ... straks natuurwerker?

7
Goede buren met
wilde en beschermde
dieren

14
Bossen vertellen ijzing-
wekkende verhalen van
de Grote Oorlog

28
Met de tent
door de **Vlaamse**
Ardennen

- 7** Goede buren met wilde en beschermde dieren
- 11** Nu nog gedefinieerde ... straks natuurwerker?
- 14** Bossen vertellen ijzingwekkende verhalen van de Grootte Oorlog
- 17** Agenda Week van het Bos
- 22** Buren sluiten Polders van Kruibeke in hun hart
- 25** Wat verandert er voor DE JACHT?
- 28** Met de tent door de Vlaamse Ardennen
- 30** Bedrijfsleiders in de bres voor vlinders
- 32** Onze bossen binnen 100 jaar: vol leven én hout van topkwaliteit

Rubrieken

- 4/34** Spoorzoeker kort
- 6** Seizoen in beeld
- 21** Natuurtoppers: de neushoornkever

Colofon

Spoorzoeker is het magazine van het Agentschap voor Natuur en Bos. Verantwoordelijke uitgever: Marleen Evenepoel, administrateur-generaal van het ANB. **Realisatie:** Pantarein. **Redactieadres:** Koning Albert II-laan 20 bus 8, B-1000 Brussel, tel. 02 553 81 13, spoorzoeker@vlaanderen.be. **Werken mee aan dit nummer:** Didier Bastiaens, Debby Burssens, Griet Buyse, Marlies Caeyers, Karlén Claey, Johan Cosijn, Yves Decuyper, Liesbet De Keersmaecker, Evelien de Munter, Jan Dierickx, Sofie Dumont, Lily Gora, Veerle Heyens, Stefanie Holvoet, Pierre Hubau, Filip Hubin, Rosetta Iannicelli, Veerle Maes, Wouter Mortier, Jean-Pierre Nicaise, Katelijne Norga, John Otten, Kathleen Put, Regine Vanallemeersch, Peter Van der Hallen, Bernard Van Elegem, Gert Vanhoydonck, Kaat Vanneste, Marie-Laure Vanwanseele, Gert Verbruggen, Ward Verhaeghe, Tom Vermijlen, Iris Verstuyft, Anneleen Wachters, An Wouters, Ben Wuyts. **De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van het ANB.**

7

11

14

25

Volg het Agentschap voor Natuur en Bos online!

www.natuurenbos.be

www.facebook.com/natuurenbos

www.twitter.com/natuurenbos

www.youtube.com/natuurenbos

www.issuu.com/natuurenbos

28

32

De laatste Spoorzoeker

Marc De Bel die het verhaal van een meisje in de Eerste Wereldoorlog vertelt, fietsen op zoek naar het landschap van 1914-1918: van 12 tot 19 oktober nemen de boswachters van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) je mee op sleeptouw en loodsen je door de ijzingwekkende verhalen van de Grootte Oorlog. Vanop de eerste rij beleef je hoe de Eerste Wereldoorlog honderd jaar geleden heeft huisgehouden in onze natuur. Vink nu al de activiteiten van jouw keuze aan in de Agenda van de Week van het Bos (p. 17).

Boswachters die je persoonlijk laten proeven van 'hun' stukje natuur, het past naadloos in de nieuwe communicatiestrategie van het ANB. Daarin staat de mens meer dan ooit centraal: wat kan de sporadische bezoeker, de enthousiaste natuurfotograaf, de fanatieke jogger, de cultuurminnaar, de geharde wandelaar in de Vlaamse natuur beleven? Welke sporten kan hij er beoefenen? Waar kan hij zijn tent opslaan? Waar naar hartenlust ravotten? Zijn kennis over de dieren en planten bijspijkeren? Een nachtegaal spotten?

Die verhalen laten we voortaan in de eerste plaats door de boswachters zelf vertellen. Uit onderzoek blijkt dat 80 procent van de Vlamingen de boswachters kent en waardeert als gastheren van de natuur. Op evenementen, in de pers, maar ook op Facebook en Twitter treden ze voortaan op als ambassadeurs van de Vlaamse natuur. En vooral: ze nodigen je uit om er samen van te komen genieten.

Die nieuwe communicatiestrategie heeft ook gevolgen voor Spoorzoeker, het magazine dat de Vlaming al acht jaar wegwijs maakt in de Vlaamse natuur. Wat nu voor je ligt, is het voorlaatste nummer van Spoorzoeker. Vanaf 2015 verschijnt het magazine niet langer. We werken nu al hard aan een waardige opvolger.

Van de laatste editie, Spoorzoeker winter 2014, willen we een wondermooi nummer maken. Daarvoor hebben we ook jouw hulp nodig! Welk plekje in de Vlaamse natuur heb jij dankzij Spoorzoeker leren kennen? Hoe vaak kom je er? Kom je er om te wandelen, een frisse neus te halen of je lief te zoenen? Welke knotsgekke avonturen heb je er al beleefd? Laat het ons voor 31 oktober 2014 weten via spoorzoeker@vlaanderen.be!

In tussentijd wens ik je veel leesplezier met dit voorlaatste nummer van Spoorzoeker!

Marleen Evenepoel
Administrateur-generaal
Agentschap voor Natuur en Bos

© Gunther Groenez

Zeldzame orchidee ontdekt in Vlaanderen

Voor het eerst zijn er in Vlaanderen paarse wespenorchissen ontdekt. Die Europees zeldzame orchidee groeit in Bos t'Ename, een natuurgebied vlak bij Oudenaarde dat beheerd wordt door Natuurpunt en het Agentschap voor Natuur en Bos.

De paarse wespenorchis bloeit in augustus met matte, pistachegroene bloemen die naar het einde toe roze kleuren. De soort is in heel België beschermd en geldt in Wallonië zelfs als 'bedreigd'. In Bos t'Ename staan twee populaties van elk ongeveer 50 exemplaren op een kilometer van elkaar. Ze staan er ongetwijfeld al een tijdje, want er groeien veel exemplaren met meerdere bloeistengels. Die vormen zich volgens Engelse onderzoekers pas als de soort al zo'n dertig jaar ergens groeit. Natuurpunt ontdekte ook enkele exemplaren in een bos in de Maarkebeekvallei.

Archibal de Boekenworm:

uit liefde voor boeken en bomen

Wil je jouw (klein)kind zowel de liefde voor bomen als voor boeken meegeven? Dan moet je bij 'Archibal de Boekenworm' zijn. Dat prentenboek brengt kinderen op een eenvoudige manier het belang van een goed bosbeheer bij.

Archibal de Boekenworm is verlekkerd op boeken, maar ontdekt op een dag dat papier van bomen wordt gemaakt. Omdat hij wil blijven lezen zonder alle bomen te laten verdwijnen, trekt hij samen met zijn vriend Nestor de schildpad op avontuur door het bos. Samen met hen ontdekken de lezertjes het label van de Forest Stewardship Council (FSC). Producten die van hout worden gemaakt, krijgen het FSC-label als de bossen waaruit het hout komt, kunnen blijven bestaan.

Met 'Archibal de Boekenworm' wil de FSC niet alleen de lezertjes van prentenboeken aanspreken, maar ook de makers aan het denken zetten. Al te vaak worden kinderboeken gedrukt buiten de EU, waar men amper vragen stelt over de herkomst van het papier. Dit boekje moet uitgeverijen en auteurs ertoe aanzetten om te kiezen voor papier van verantwoorde herkomst. 'Archibal de Boekenworm' vind je in alle Belgische bibliotheken en scholen, maar je kunt het ook online bestellen of gratis lezen.

www.archibal.org

INBO brengt 16 ecosysteemdiensten in kaart

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) heeft voor Vlaanderen zestien ecosysteemdiensten (ESD's) in kaart gebracht in evenveel rapporten. ESD's zijn de voordelen die de natuur ons levert: schoon water, gezond voedsel, zuivere lucht, instant-ontspanning en nog veel meer. De rapporten van het INBO zijn de eerste fase van een ecosysteemevaluatie voor Vlaanderen. Die vormt de basis voor een ESD-gericht beleid. Wil je op de hoogte blijven van de resultaten? Neem dan contact op met maarten.stevens@inbo.be.

www.nara.be

Mini-Jurassic Park aan station van Hasselt

Aan het station van Hasselt komt binnenkort een Jurassic Eco-Park in het klein. Op het eerste gezicht lijkt de spoorwegomgeving een levenloze woestijn van bouwmaterialen en oude treinbielzen. Toch leeft er een voor Vlaanderen unieke diersoort: de muurhagedis.

Vroeger liet de muurhagedis zich uitsluitend in de Ardennen zien. Vandaag vindt hij ook in Vlaanderen een ideaal leefgebied langs spoorwegen, waar stenen liggen die snel opwarmen. Samen met de NMBS, de stad Hasselt en Natuurpunt wil het ANB de stationsomgeving nog aantrekkelijker maken voor de muurhagedis. Daarom worden er steenkorven geplaatst van geel-grijs simurane gesteente uit de Jura, dat hitte goed vasthoudt.

De bloemenweides trekken dan weer heel wat insecten aan, en dat zijn lekkere hapjes voor de hagedissen. De bloemen maken de stationsomgeving bovendien aantrekkelijker voor omwonenden en treinreizigers. In het centrum van Hasselt is de stationsomgeving al groen, maar naast de woonkern van Runkst is dat veel minder het geval. Vlakbij bevindt zich het natuurgebied Tommelen, waar onder meer kam-salamanders en graslandvlinders huizen. Door de drie gebieden met elkaar te verbinden, fleurt de hele stationsomgeving op en komt er nieuw leven in de brouwerij.

Kom jij ook ravotten in het Soldatenbos?

Sinds deze zomer kunnen jong en oud zich moe ravotten in het voormalige Soldatenbos in Kessel, vlak bij Lier. Het ANB kocht dat voormalige militaire domein in 2012 aan en maakte er een speelbos van.

Het Soldatenbos is bijna 20 hectare groot en staat ook bekend als het Salvatoreplein. Nu staan er in het bos vooral loofbomen, die een klein heideveldje omringen. De bestaande wandelpaden zijn vrijgemaakt en de gemeente onderhoudt een deel van het bos. Voor de rest mag de natuur er volledig haar gang gaan. Tussen de zomereiken, berken en Amerikaanse vogelkersen vinden zangvogels zoals vinken, tijftjafs en mezen een thuis. Voortaan kunnen jong en oud samen komen ravotten in het Soldatenbos.

Leer alles over bomen vellen op de houtbeurs

Kruis het nu al aan in je agenda: de bos- en houtbeurs op zondag 19 oktober in het militaire domein in Zutendaal.

Hoe worden de bomen van de Limburgse bossen geveld? Waarvoor wordt het hout gebruikt? Dat leer je op de houtbeurs aan de hand van allerlei demonstraties van bosbeheerwerken: van trekpaarden tot een boslier op afstandsbediening. Ook voor kinderen staat er heel wat leuks op het programma en wie dat wil, kan brandhout kopen. En aan de kraampjes met machines, werk-kledij en mobiele zagerijen kun je beslist goede ideeën sprokkelen!

De bos- en houtbeurs wordt georganiseerd door de Limburgse Bosgroepen en de provincie Limburg, in samenwerking met inderde, het ANB, de gemeente Zutendaal, Defensie en Bos+.

Afspraak in het Militair domein, Leutestraat 34, 3690 Zutendaal

Minister Schauvliege mag haar natuurbeleid voortzetten

Sinds juli heeft Vlaanderen een nieuwe regering. Joke Schauvliege (CD&V) werd aangesteld als minister van Omgeving, Natuur en Landbouw. Ze is bevoegd voor de domeinen leefmilieu, natuur, ruimtelijke ordening, landbouw en visserij.

Tijdens de vorige bestuursperiode was Schauvliege al minister van Natuur en Leefmilieu. Als minister van Omgeving, Natuur en Landbouw in de regering Bourgeois krijgt ze er een pak bevoegdheden bij: naast leefmilieu en natuur zijn dat ruimtelijke ordening, landbouw en visserij.

Sterven van de hemelse dauw

Wie na een koude herfstnacht vroeg genoeg uit de warme veren kruipt, krijgt van de natuur vaak prachtige ochtendtaferelen voorgeschoteld. Deze zweefvlieg bengelt ietwat verkleumd aan een ijzige stengel na de eerste vorstnacht, bedekt met dauwdruppels. De hemelse dauw, kun je hier stellen. Want de intrede van de herfst luidt voor de zweefvlieg het einde van zijn leven in. Hij heeft gepaard, de eieren zijn gelegd en de larven zullen pas in het voorjaar tevoorschijn komen in de eerste warme zonnestralen. De volwassen vliegen hebben hun levensdoel volbracht en kunnen met een gerust hart sterven.

© Nikola Rahmé

Goede buren met wilde en beschermde dieren

Bevers, steenmarters, wilde zwijnen ... Tal van dieren die in Vlaanderen al lang verdwenen waren, keren de jongste jaren terug. Dat is goed nieuws, want het betekent dat de kwaliteit van ons leefmilieu is verbeterd. Maar hoe gaan we om met de schade die zulke beestjes kunnen aanrichten? Het Agentschap voor Natuur en Bos publiceerde een handig boekje en een website vol tips & tricks: 'De natuur als goede buur' en www.natuuralsgoedebuurt.be.

Bevers, steenmarters en andere waardevolle dieren werden in grote delen van Vlaanderen lange tijd als uitgestorven beschouwd. Maar de jongste jaren duiken ze op veel plaatsen toch weer op. "Dat is positief: het betekent dat de toestand van onze bossen en waterlopen erop vooruitgaat", zegt **Michiel Vandegehuchte** van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). "Een typisch voorbeeld is de bever: die profiteert van de verbeterde kwaliteit van onze waterlopen. In de jaren zeventig waren de bevers volledig uit Vlaanderen verdwenen, maar sinds 2006 worden ze opnieuw gespot. Vanuit het Dijlebekken koloniseren ze de rest van Vlaanderen. Eentje werd zelfs al opgemerkt in een winkelstraat in Leuven." Ook de ooit zeldzame aalscholver profiteert van de verbeterde waterkwaliteit: daardoor zit er meer vis in onze waterlopen en trekken we tal van visetende vogels aan.

Maar niet alleen de Vlaamse waterlopen doen het goed, ook andere natuurgebieden gaan erop vooruit, weet Michiel Vandegehuchte: "Dat zien we aan

Met een omheining kun je vraatschade door bevers of wilde zwijnen voorkomen

Michiel Vandegehuchte (ANB)

de terugkeer van bosbewoners zoals de das. Sinds die beschermd wordt, duiken er opnieuw rondzwervende exemplaren op. Vanuit hun thuis in de Voerstreek en Haspengouw verkennen ze de rest van Vlaanderen. Ook wilde zwijnen, die graag in grote bossen huizen, komen opnieuw voor in bepaalde delen van Vlaanderen."

Sterke natuur

Waarom is de terugkeer van die dieren nu zo belangrijk? Michiel Vandegehuchte: "In sommige gevallen gaat het om dieren die bepaalde eisen stellen aan hun leefgebied. Dat ze naar Vlaanderen terugkeren, wijst erop dat de kwaliteit van onze natuur de jongste jaren is verbeterd. Daarnaast is het een goeie zaak voor de biodiversiteit: als je veel diersoorten hebt in een gebied, kan de natuur daar tegen een stootje. Stilaan komt er meer evenwicht in de natuurlijke systemen in Vlaanderen, en dat is positief."

Allemaal goed nieuws, dus? Niet helemaal, want in het dichtbevolkte Vlaanderen moeten die waardevolle dieren een plaatsje veroveren tussen mooi aangeplante achtertuinen, ruime kippenhokken en goed verzorgde akkers. En dat verloopt niet zonder slag of stoot. Michiel Vandegehuchte: "De natuur in Vlaanderen is versnipperd, met weinig heel uitgestrekte natuurgebieden, en dus komen dieren automatisch in aanraking met de mens. Als er in het bos weinig voedsel te vinden is, zoeken ze

eten op landbouwgronden of in tuinen. Daarbij kunnen ze schade veroorzaken aan gewassen en goederen die voor de mens een economische waarde hebben. En zo ontstaan er conflicten."

Goede burens

Nu meer diersoorten eindelijk de weg naar Vlaanderen terugvinden, willen we ze niet opnieuw verjagen. Maar ze rustig je tuin of akkers laten leegeten, is natuurlijk ook geen optie. Het ANB heeft daarom een gids opgesteld met tips en maatregelen om als goede buren met wilde en beschermde dieren samen te leven. Michiel Vandegehuchte: "Met de campagne 'Natuur als goede buur' willen we mensen aanzetten om dieren te respecteren, zonder al te veel last te hebben van de schade die ze kunnen aanrichten. Met preventieve maatregelen kun je heel wat problemen voorkomen. Ik denk bijvoorbeeld aan viskwekers die een net spannen over het water, zodat aalscholvers en andere visetende vogels niet bij de vissen kunnen. Of denk aan bevers, die vraatschade kunnen veroorzaken aan gewassen en jonge boompjes. Een heel efficiënte maatregel daartegen is het plaatsen van gaas rond de onderkant van de boompjes. Op grote percelen plaats je beter een omheining. Een afspanning met een gepaste maaswijdte laat kleinere diertjes wel nog door. Zo beperk je de versnippering van hun leefgebied."

Wilde zwijnen richten vooral veel schade aan in de landbouw, op maïs- en

graanvelden. Overal waar ze komen, woelen ze de grond om in hun zoektocht naar voedsel. Ervaringen in het buitenland hebben aangetoond dat een gepaste omheining, eventueel met elektriciteit, heel effectief is om schade aan kostbare gewassen te voorkomen. Een andere maatregel die soelaas kan bieden is een gaskanon, dat een luide knal geeft. Zulke kanonnen worden nu al veel gebruikt in de fruitteelt, om vogels te verjagen, en worden in Nederland ingezet om everzwijnen op een afstand te houden. Bij wildsoorten als reeën en wilde zwijnen houdt de jacht de populatie mee onder controle. Dat kan de schade gevoelig beperken.

Actie ondernemen

In de nieuwe gids 'De natuur als goede buur' staan tal van tips en maatregelen opgesomd, netjes gerangschikt per diersoort. Het boekje behandelt niet alleen dieren die sinds kort opnieuw in grotere delen van Vlaanderen voorkomen, maar ook diersoorten die al langer voor schade zorgen, zoals ganzen, konijnen en reeën. Michiel Vandegehuchte: "De nieuwe gids wordt verspreid onder verschillende doelgroepen, zoals jagers, landbouwers en natuurverenigingen. Je kunt hem ook inkijken op www.natuur-alsgoedebuur.be. We sporen mensen zoveel mogelijk aan om zelf preventief actie te ondernemen."

Maar wat als iemand ondanks alle voorzorgsmaatregelen toch schade ondervindt van vraatzuchtige dieren? Michiel Vandegehuchte: "Als je toch schade hebt geleden, kun je via het e-loket op de website van Natuur en Bos een schadevergoeding aanvragen. Dat doe je binnen de twaalf werkdagen nadat je de schade hebt vastgesteld. Aan zo'n aanvraag zijn wel enkele voorwaarden verbonden. Zo moet je kunnen aantonen dat je minstens één verplichte preventieve maatregel hebt genomen. Daarnaast moet je bewijzen dat je effectief schade hebt geleden, en dat die door de diersoort in kwestie werd veroorzaakt."

Schade door bejaagbare wildsoorten komt enkel in aanmerking voor een vergoeding als de soort afkomstig is uit bepaalde natuurgebieden waar jacht en bestrijding niet zijn toegestaan. Het moet ook gaan om substantiële schade; bedragen van minder dan 300 euro komen niet in aanmerking. Zijn alle voorwaarden vervuld, dan komt een expert ter plaatse om de schade vast te stellen en het bedrag van de schadevergoeding vast te leggen."

 www.natuuralsgoedebuur.be

"Gelukkig verdween die steenmarter snel uit onze zolder"

Met slimme ingrepen kun je schade door dieren voorkomen. Dat weet ook **Herman Keunen** uit het Limburgse Meeuwen. Hij kreeg na verbouwingswerken een steenmarter op bezoek. "Toen ik een tijdje geleden mijn dak vernieuwde, vergat ik een stukje van de oversteek te bekleden. Enkele weken later hoorde ik 's nachts rare geluiden op zolder. Het bleek een steenmarter te zijn, die de isolatie kapot beet. Toen de steenmarter op een avond zijn nieuwe thuis even verliet, kon ik het gat dicht metselen en de isolatie repareren."

Michiel Vandegehuchte van het ANB: "Om marterschade aan huizen te voorkomen, sluit je alle gaten af waarlangs een steenmarter je woning kan binnendringen. Dat doe je natuurlijk als de steenmarter buitenshuis is. Steenmarters gaan vooral 's nachts op zoek naar voedsel. Sluit overdag het gat af met een losse voddprop: zodra de prop 's avonds uit het gat is geduwd, weet je dat de steenmarter naar buiten is gegaan. Klimt de steenmarter langs bomen en struiken op je woning? Snoei ze dan, of plaats een gladde boomkraag op bomen naast je huis."

Oppassen geblazen

Herman blijft intussen waakzaam, want rond zijn woonplaats duiken wel vaker steenmarters op. "Onlangs vond ik nog sporen van een steenmarter tussen het hout voor de kachel. En een vriend moest met zijn wagen naar de garage nadat een steenmarter de bedrading had kapotgebeten. Het blijft dus oppassen geblazen, maar toch ben ik blij dat er diervriendelijke oplossingen bestaan om die beestjes weg te krijgen. Steenmarterschade in auto's kun je bijvoorbeeld voorkomen door elektrische stroomstootplaatjes onder de motorkap te installeren. Nadat ik met steenmarters te maken kreeg, ben ik er meer over beginnen lezen, en het zijn echt wel mooie en nuttige dieren!"

Nu nog gedetineerde ... straks natuurwerker?

"Werken in de natuur, da's een buitenkans. We leren veel bij, mogen af en toe buiten de gevangensmuren ... En na onze opleiding maken we veel kans op een job." Koen en Daniel (*) zitten beiden een straf uit in het penitentiair schoolcentrum van Hoogstraten. Ze nemen deel aan een pilootproject dat gedetineerden via een natuuropleiding een nieuwe kans wil geven. Een win-winsituatie voor de natuur, de gevangenen én de maatschappij.

(*) Om de anonimiteit van de gedetineerden te garanderen, kregen zij fictieve namen.

Acht gedetineerden van de gevangenis van Hoogstraten mochten dit voorjaar instappen in een gloednieuw project rond natuurbeheer. Het doel: hen een gedegen opleiding geven en hen na hun vrijlating naar een job als natuurwerker begeleiden. Tijdens het traject leren de cursisten hoe ze zorg moeten dragen voor het landschap. "De afgelopen maanden kregen we al veel theorielessen: over planten, ecologie, waterhuishouding ... Daar krijgen we na afloop van het project een attest van", vertelt **gedetineerde Daniel**. "We leren ook hoe we specifieke dieren en planten kunnen beschermen. En hoe we met verschillende machines moeten werken: een bosmaaier, een kettingzaag ..."

Nadien gaan de gedetineerden meerdere weken op stage. Daniel: "We gaan op verschillende locaties buiten de gevangenis aan de slag. We maaien, snoeien, planten inheemse bomen en struiken aan ... Zo kunnen we de theorie ook in de praktijk oefenen, want dat is toch nog een ander paar mouwen. Op het terrein zijn we bijvoorbeeld ook bezig met onderhoud, een afspanning plaatsen ... We leren veel bij van onze stagebegeleiders. Een bijkomend voordeel is natuurlijk dat we af en toe uit de gevangenis mogen. Hier kunnen we eens babbelen met mensen die niks met onze celstraf te maken hebben. De sfeer tussen de stagiairs en de begeleiders is goed. Dat doet deugd."

Op weg naar een job

Voor hun stageplek kunnen de cursisten terecht bij Natuurwerk, een vzw die aan groenbeheer doet en natuurwerkers opleidt. **Niels Meyers** van Natuurwerk: "De stagiairs volgen een opleiding en doen werkervaring op. Bij Natuurwerk leren ze de kneepjes van het vak. Na hun vrijlating kunnen ze aan de slag als natuurwerker, bij ons of bij een ander bedrijf. We hopen dat ze zo sneller weer een plaats vinden in de maatschappij, want voor een ex-gedetineerde is solliciteren niet makkelijk."

De acht kandidaten werden gekozen na een strenge selectie. Ze moeten fysiek fit zijn en voldoende gemotiveerd. De cursisten moeten ook in aanmerking komen voor vervroegde vrijlating, zodat ze na hun opleiding meteen aan de slag kunnen. Praktijkbegeleider **Rob Van Hove**: "Over hun motivatie hebben we zeker niet te klagen: de deelnemers doen echt hun best. Ze hebben goede theorielessen gehad en leren snel bij. De lesgevers en de stagebegeleiders twijfelden aanvankelijk wel: gaan die gedetineerden niet moeilijk doen? Wat als iemand probeert te ontsnappen? Maar in de loop van het project zijn al die twijfels verdwenen. De cursisten werken hard en de begeleiders hebben hen in de groep opgenomen. Ze babbelen zelfs al eens over het gevangenisleven: "Hoe laat gaat bij jullie het licht uit?" Dat

is een normale nieuwsgierigheid, he." Bij Natuurwerk zijn de cursisten in de eerste plaats stagiairs, geen gedetineerden. Ze mogen vertellen waarom ze in de cel zitten, maar dat is zeker niet verplicht. Niels Meyers: "We leren hen omgaan met moeilijke vragen, maar stimuleren hen vooral om deel uit te maken van de groep. Tijdens hun stage kunnen ze even weer 'gewone' werknemers zijn, buiten de muren van de gevangenis. Dat is voor velen een verademing."

Vooroordelen

Het initiatief voor het natuurproject in Hoogstraten kwam van Inverde, het Forum voor Groenexpertise van de Vlaamse overheid. Zij namen drie jaar geleden voor het eerst contact op met de gevangenis. **Karina Abeels** van Inverde: "Ik was op zoek naar een project dat de uitbreiding van natuur combineert met een duwtje in de rug voor een maatschappelijk kwetsbare groep die in de bos- en natuursector met vooroordelen te kampen krijgt. Vrouwen bijvoorbeeld, maar ook gedetineerden. Zo belandde ik bij het Penitentiair Schoolcentrum van Hoogstraten. Zij waren meteen enthousiast en samen gingen we op zoek naar projectpartners en financiering."

Na drie jaar waren alle praktische afspraken gemaakt en kon men de belangrijkste krijtlijnen uitzetten. In januari 2014 ging het project van start. **Chris**

'Een win-win-win-win-situatie'

Voor het pilootproject in Hoogstraten sloegen negen partners de handen in elkaar. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) financiert het project, samen met de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) en de Centrale Diensten Regie voor Gevangenisarbeid (CDRGA). De praktische ondersteuning gebeurt door het Penitentiair Schoolcentrum Hoogstraten, het Centrum Algemeen Welzijn (CAW) van de Kempen, de Strategische Projectorganisatie Kempen (SPK vzw), Natuurwerk vzw, Inverde en de afdeling Welzijn en Samenleving van de Vlaamse Gemeenschap. Tot hertoe lijkt het project een succes te worden. "Alle partners zijn positief", zegt Jan Van den Berghe van SPK vzw. "Het is een win-win-win-winsituatie: iedereen wordt er beter van."

- De gedetineerden krijgen een opleiding en een reële kans op een job.
- Natuurwerk kan mensen in dienst nemen die goed gevormd zijn en die ze kennen uit hun stageperiode.
- De natuur is natuurlijk ook gebaat bij mensen die weten waarmee ze bezig zijn.
- En voor de maatschappij is het erg belangrijk dat gedetineerden na hun straf een job vinden en zich opnieuw in de samenleving kunnen integreren.

"In het begin twijfelde ik toch: wat als iemand probeert te ontsnappen?"

Begeleider Rob Van Hove

Wouters van de Vlaamse overheid: "Het natuurproject in PSC Hoogstraten werd opgevat als een drieluik. De gedetineerden krijgen eerst een theoretische opleiding van Inverde. Nadien doen ze werkervaring op tijdens een uitgebreide praktijkstage bij Natuurwerk vzw. Tot slot begeleiden we hen naar een job: na hun vrijlating krijgen ze voorrang bij elke vacature van Natuurwerk. Vooral dat laatste is een belangrijke stimulans voor de deelnemers. Het hele traject duurt een jaar. Nadien hopen we zoveel mogelijk cursisten aan het werk te zien."

Strafblad

Het hoofddoel van het project is de re-integratie van de cursisten in de maatschappij. Voor een gedetineerde is werk vinden immers een zware opgave, vertelt inrichtingshoofd **Sylvia Vansteenkiste**. "Niet alleen hebben ze een strafblad, de procedure is ook

moeilijk. Gedetineerden hebben geen eigen telefoon, een sollicitatiegesprek regelen vraagt tijd, en vaak weten ze ook niet precies wanneer ze zullen vrijkomen. Voor een werkgever is dat vervelend." Bovendien verliezen mensen in een cel ook essentiële sociale vaardigheden, weet Sylvia Vansteenkiste. "De arbeidsmarkt vraagt dat je flexibel bent, initiatief toont, zelfstandig kunt werken ... In een cel verloor je dat. Daarom proberen wij de gedetineerden in onze inrichting kansen te bieden om weer aan een 'normaal' leven te wennen. Hier kunnen ze een opleiding volgen of werken in onze boerderij of een van onze werkhuizen. Voor het natuurproject stellen wij enkele gronden ter beschikking waar de cursisten kunnen oefenen."

Lange termijn

Ook na het project wil PSC Hoogstraten zich blijven inzetten voor natuurbeheer.

"Na hun opleiding krijgen de gedetineerden voorrang bij elke vacature van Natuurwerk"

Chris Wouters van de Vlaamse overheid

Een deel van de gronden van de gevangenis wordt omgevormd tot een natuurreservaat van zo'n 5 hectare. Sylvia Vansteenkiste: "Het wordt het eerste natuurgebied in een Vlaamse gevangenis: een primeur voor Vlaanderen. In het gebied zal onder meer de grote pimpernel, een kwetsbare plantensoort, kunnen gedijen. Zo steunen we de natuur ook op lange termijn en blijven we onze gedetineerden kansen geven. Die langetermijnvisie was voor ons en voor het ANB een belangrijke voorwaarde om dit pilootproject te steunen. Hopelijk kunnen we er straks een vervolg aan breien."

Bossen vertellen ijzingwekkende verhalen van de Grote Oorlog

Een Duits rustkamp met bioscoop en uitstapjes naar zee, de uitvalsbasis voor de voedselbevoorrading van de Belgische bevolking, de laatste halte voor het front ... In de oorlog die honderd jaar geleden losbarstte, speelden de bossen in heel Vlaanderen een cruciale rol. Tijdens de Week van het Bos komen die verhalen opnieuw tot leven. Een voorsmaakje.

© Regine Vanallemeersch

Praatbos

© Xavier Koppens

Koppenbergbos

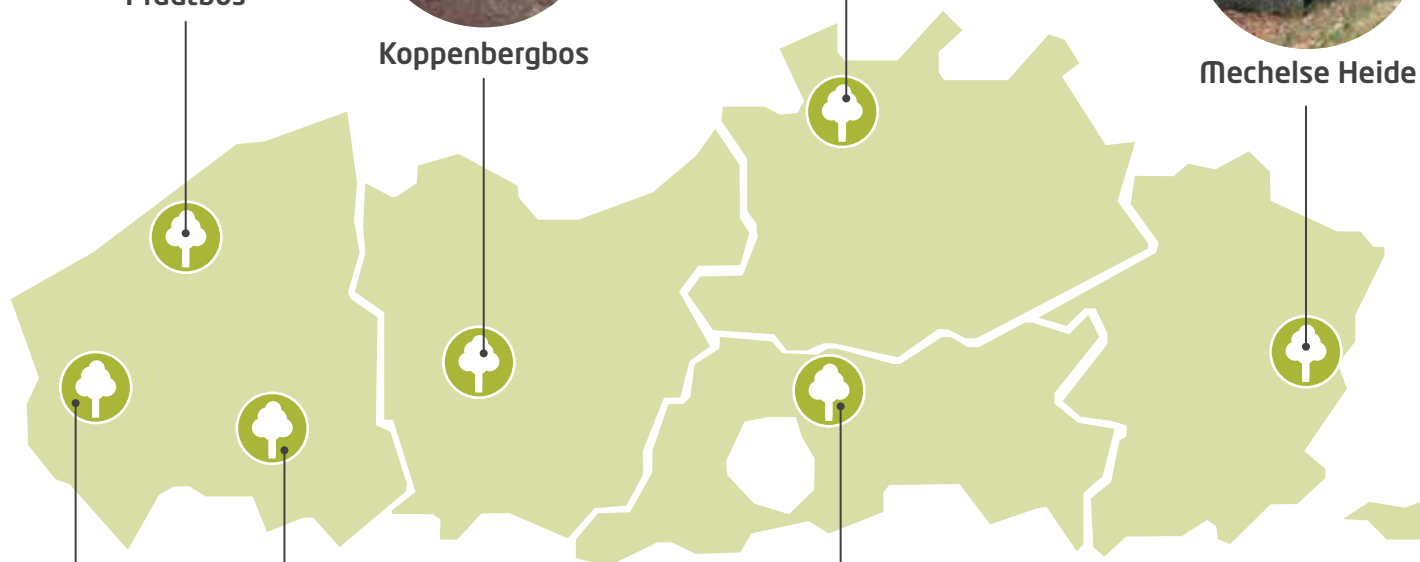

© Filip Van Boven

Mastenbos

Mechelse Heide

Galgebossen

© Rodney White

Polygoonbos

© Regine Vanallemeersch

Drie Fonteinen

© Verzameling Georges Delouray Vivoorde

1 De Galgebossen

De Galgebossen in WO1

Tussen Poperinge en Ieper liggen de Galgebossen. In de Eerste Wereldoorlog lagen die pal op de weg naar het front. Voor veel Britse, Amerikaanse en Franse soldaten was het de laatste halte voor ze op het slagveld belandden. De geallieerde patrouilles verbleven er gewoonlijk slechts enkele dagen. Het kamp bestond uit een verzameling tijdelijke barakken, tenten en schuilplaatsen tussen de bomen. Sommige soldaten overnachtten zelfs onder de blote hemel, omdat het bos genoeg dekking gaf.

De ijzingwekkende nacht van soldaat Edwin C. Vaughan

Duizenden manschappen liepen tijdens de oorlog de boswegen van de Galgebossen plat. Zo ook de Brit Edwin C. Vaughan. Hij overnachtte samen met zijn kameraden in het bos en beschreef hoe hij de slaap niet kon vatten. Wat volgt, is een ijzingwekkende getuigenis: "In pyjama en op slippers ging ik het bos in. Er viel een zachte regen en ik zonk tot over mijn enkels in de modder. Ik was honderd meter van de hut verwijderd toen vanuit het niets een verblindende flits en een oorverdovende knal vlakbij de stilte aan stukken reet. Trillend op mijn benen haastte ik me terug naar de hut. Nog drie granaten sloegen in tussen de bomen. Op mijn knieën tastte ik naar mijn helm. Op dat moment sloegen geweerschoten in rond ons, de stukken vlogen me rond de oren en ik hoorde hout versplinteren en een gekletter alsof de tafel omviel. Vanuit het struikgewas kwam een zacht gekerm. Ik plantte mijn helm op mijn hoofd, stootte naar buiten en struikelde over een lichaam. Ik stopte om het hoofd op te heffen, maar mijn hand gleed in de open schedel. Vol weerzin deinsde ik terug. Het kermen ging onverminderd door en ik repte me in de richting van het geluid. De waterkar was omvergeblazen en op twee mannen beland. Een van hen was geplet en dood, de benen van de andere zaten gekneld onder het gevaarte. Er kwamen andere mannen aangelopen om de waterkar op te heffen en de gewonde man naar de hulppost te brengen. Ik nam de identiteitspapieren van de doden en sleepte de lichamen in het struikgewas tot de volgende morgen. Doornat en onder de modder keerde ik terug naar mijn hut."

www.natuurenbos.be/galgebossen

© Rodney White

2 Het Praatbos

Het Praatbos tijdens WO1

Tijdens de Eerste Wereldoorlog gonsde het Praatbos in Vladslo van de Duitse militaire activiteit. Er was een militair hospitaal en een begraafplaats en in het noorden van het bos stonden zelfs enkele kanonnen opgesteld. Maar het Praatbos werd vooral gebruikt als 'Ruhelager' of rustkamp. Na hun dienst aan het front kwamen de eenheden hier op adem. In het badhuis konden de soldaten zich eindelijk, na de modder van de loopgraven, fatsoenlijk wassen: een luxe voor frontsoldaten. Ook over de voedselbevoorrading hadden de soldaten niet te klagen. Er was boter en kaas in overvloed en sommige soldaten teelden zelfs groenten in het kamp. Af en toe mochten de soldaten met de trein naar Oostende, waar ze in de zee konden baden. Aan de rand van het Praatbos werd in 1915 zelfs een officiersmess gebouwd, in de typische Duitse vakwerkstijl. In dat huis was een kapel ondergebracht, waar tussen de zomer van 1916 en september 1917 een priester uit Koekelare de mis kwam opdragen. Naast de officiersmess lag ook een bioscoop. In dat 'Licht-spielhaus' werden elke middag films vertoond voor de soldaten.

Belgische toppiloot schiet 30 'Zwiene' in brand

Boven en net achter het Praatbos hingen kabelballonnen waarmee de Duitsers de Belgische linies bespiedden. Dat waren kleine zeppelins met daaronder een rieten mand waarin één of twee waarnemers zaten. De ballonnen werden gevuld met waterstofgas en aan kabels omhoog gelaten. De informatie die de waarnemers vanuit de ballonnen wisten te vergaren, was heel belangrijk. De kabelballonnen waren dan ook vaak het doelwit van vliegtuigaanvallen.

Op 14 oktober 1918, om zes uur 's morgens, haalde de Belgische toppiloot Willy Coppens de ballon boven het Praatbos neer. Coppens was daarmee niet aan zijn proefstuk toe: gedurende de hele oorlog schoot hij meer dan dertig 'zwiene', zoals de West-Vlaamse bevolking de Duitse ballonnen noemde, in brand. Hij kreeg dan ook de bijnaam 'Zwienebrander'. Maar ook voor de piloten waren zulke aanvallen niet zonder gevaar. De ballonnen werden immers verdedigd door artillerie en Duitse vliegtuigen.

www.natuurenbos.be/praatbos

© Rolf Kranz

③ Het Parkdomein Drie Fonteinen

Drie Fonteinen tijdens WO1

Drie Fonteinen in Vilvoorde was tijdens de Eerste Wereldoorlog een parkdomein gelegen rond enkele kastelen. Tijdens de bezetting had de gouverneur-generaal van België, Von Bissing, in het kasteel Drie Fonteinen zijn hoofdkwartier en residentie. In Château de l'Écluse, een ander kasteel in het park, woonde zakenman Daniel Campion, die samen met de Amerikaanse ambassadeur Brand Whitlock een belangrijke rol speelde in de voedselbevoorrading van België tijdens de oorlog.

Drie Fonteinen: spil in het lenigen van de hongersnood

De Duitse inval bracht de Belgische voedselvoorziening onmiddellijk in gevaar. België haalde bij het uitbreken van de oorlog drie vierde van zijn voedsel uit het buitenland. Het stilvallen van de Antwerpse haven en de

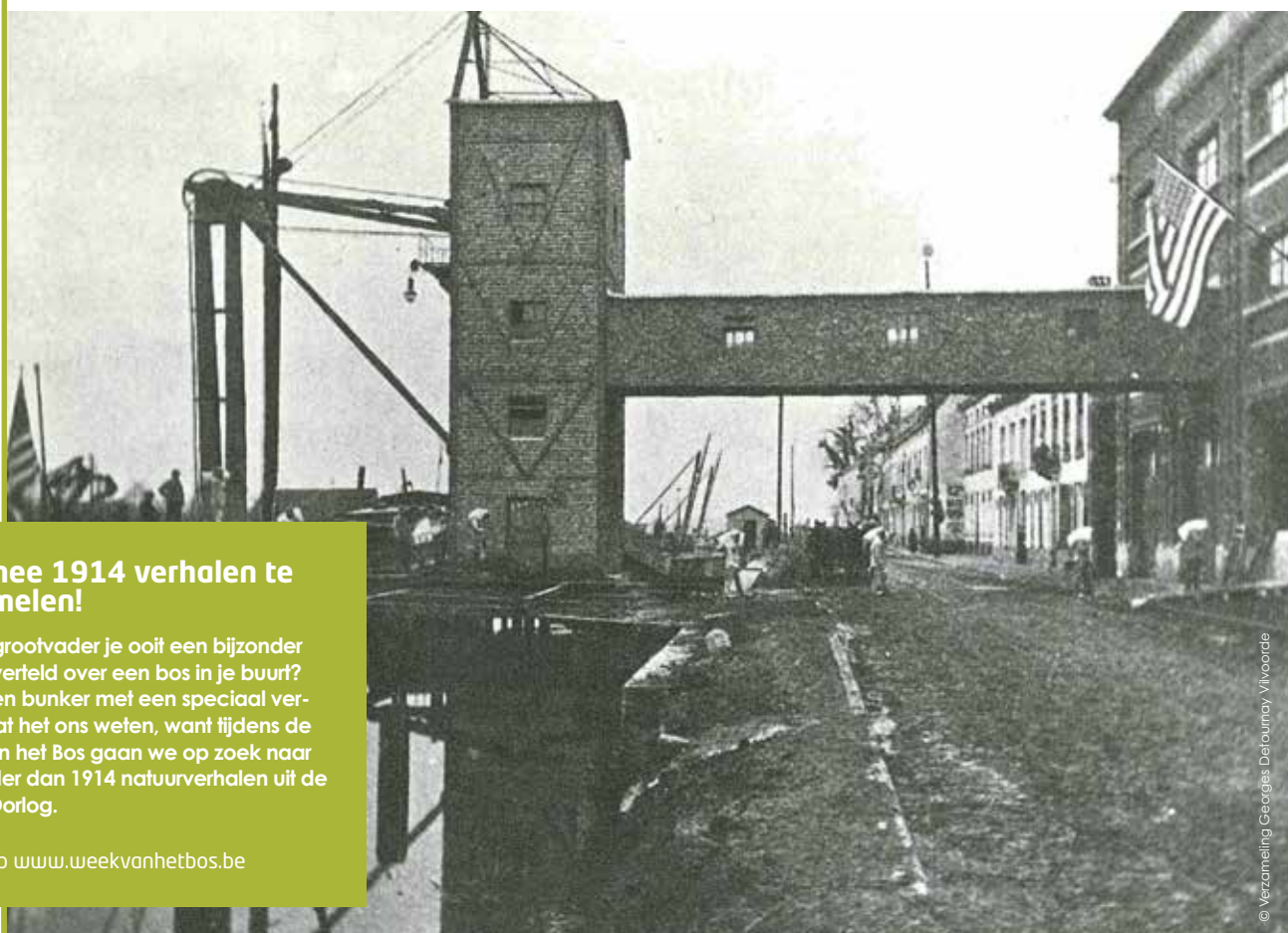
geallieerde blokkade tegen Duitsland leidden daarom al van in het begin van de oorlog tot een nijpend voedseltekort. Ook de binnenlandse productie leed onder de oorlog: de gevechten hadden directe gevolgen voor de voedselvoorraad.

Om hongersnood te vermijden, zette men tal van lokale initiatieven op. Maar er was vooral nood aan een brede en gecoördineerde actie. Een van de bezoekers van het domein Drie Fonteinen, de Amerikaanse ambassadeur Brand Whitlock, zou daarin een belangrijke rol spelen. Hij maakte het Amerikaanse publiek wakker voor de dreigende hongersnood in België. Onder leiding van de latere Amerikaanse president Herbert Hoover werd de Commission for Relief in Belgium opgericht. Die slaagde erin om vanuit de neutrale Verenigde Staten een afspraak te maken met de oorlogvoerende partijen. De commissie mocht van de Britten, ondanks het handelsembargo, voedsel aankopen en naar België verschepen

via de haven van Rotterdam. Zij konden zo de blokkade omzeilen om voedselhulp België binnen te krijgen, die buiten het bereik van de Duitse bezetter zou blijven. Het voedsel bleef het persoonlijke bezit van ambassadeur Whitlock tot het bij de hulpbehoevenden op tafel stond.

Op 1 november 1914 kwam de eerste Amerikaanse voedselhulp langs deze weg het land binnen. Het graan voor België kwam aan via de Willebroekse Vaart en werd afgeladen ter hoogte van Drie Fonteinen. Daar werd het gemalen in de molens van Drie Fonteinen en verder verdeeld over het land. In het begin werd al het graan dat België van de hongerdood moest redden gemalen in de molens van Drie Fonteinen. Later werden ook andere molens ingeschakeld.

 www.natuurenbos.be/driefonteinen

Help mee 1914 verhalen te verzamelen!

Heeft je grootvader je ooit een bijzonder verhaal verteld over een bos in je buurt? Ken je een bunker met een speciaal verhaal? Laat het ons weten, want tijdens de Week van het Bos gaan we op zoek naar niet minder dan 1914 natuurverhalen uit de Grote Oorlog.

Post ze op www.weekvanhetbos.be

Week van het Bos in het teken van de Grote Oorlog

Programma Week van het Bos doet iedereen watertanden

Speelgoed maken zoals honderd jaar geleden, fietsen op zoek naar het landschap van de Grote Oorlog, proeven van de veldkeuken van het Belgische leger anno 1914: het programma van de Week van het Bos doet nu al watertanden. Pik er de leukste activiteit uit, zet stevig schoeisel of je tweewieler klaar en trek van 12 tot 19 oktober met heel Vlaanderen het bos in!

Zondag 12 oktober: geef mee de aftrap voor de Week van het bos

Op zondag 12 oktober organiseert het Agentschap voor Natuur en Bos een groot openingsfeest in het Mastenbos (Antwerpen). Ontdek wat zich hier tijdens de Eerste Wereldoorlog afspeelde via ontluisterende wandelingen, gesmaakte optredens, een infomarkt en - uiteraard - vergezeld van lekkere hapjes en drankjes!

Gezinsshapping in het Mastenbos

Zondag 12 oktober van 10 tot 17 uur

- Wie met de fiets komt, kan terecht in de fietsenstalling en krijgt een gratis drankje!
- Vanuit Station Heide vertrekt een gratis pendeldienst.
- Parking aan de Starrenhoflaan 19 in Kapellen.

Programma:

- Geleide wandelingen met een loopgravengids, inschrijven kan ter plaatse
- Bosspel
- Gezinswandeling
- Infomarkt met verschillende verenigingen
- Hapje en drankje

www.natuurenbos.be/mastenbos

Het Koppenbergbos vertelt

Zondag 19 oktober van 13.30 uur tot 17.30 uur

Programma

- Wandeling op eigen tempo door het Koppenbergbos: ontdek het verhaal van de oude eiken, decoreer de oudstrijders, geniet van de veldkeuken, bezoek de gloednieuwe bivakzone
- Bewonder de restanten van de loopgraven en bomkraters via een touwenparcours
- Vertel-, voorlees- en signeersessies (30 minuten) door Marc De Bel (voor 10+ en hun (groot)ouders), boek 'Ule'.
- Vertellingen 'De Drie Afgrijselijke Wijzen' voor kinderen van 5 tot 10 jaar.
- Boeboekworkshops: knutselen met natuurlijke materialen.
- Doorlopend: huifkartochten, demonstratie legermateriaal, demo radio-communicatie tijdens Grote Oorlog door Radio Amateurs Ronse, informatiestands,...

[Toerisme Oudenaarde, Stadhuis, Oudenaarde, 055 31 72 51, toerisme@oudenaarde.be](http://www.toerismeoudenaarde.be)

Verken de loopgraven en bunkers op de Mechelse Heide

Zondag 12 oktober: om 10 uur en 14 uur
Zondag 19 oktober: om 10 uur en 14 uur

Toegangspoort Mechelse Heide,
Joseph Smeetslaan 280, 3630 Maasmechelen

Programma:

Mechelse Heide was tijdens WO1 oefenterrein voor de Duitse troepen. Ze bouwden loopgraven na om de situatie aan het front zo realistisch mogelijk na te bootsen. Op het nabijgelegen vliegveld van As leerden piloten de kneepjes van het vak.

- Wandeling: een Ranger troont je mee naar de loopgraven en bunkers op de Mechelse Heide
[i Vooraf inschrijven bij de dienst Toerisme: toerisme@maasmechelen.be, tel: 089/769 888 of via www.rlkm.be/activiteiten](mailto:toerisme@maasmechelen.be)
- Tentoonstelling: 'Het vliegveld van As tijdens de Grote Oorlog' van 8 tot 30 november 2014
[i www.as.be](http://www.as.be)
- Tentoonstelling: 'Maasmechelen en de Grote Oorlog', van 19 september tot 19 december 2014
[i www.ccmaasmechelen.be](http://www.ccmaasmechelen.be)

Loop langs de vroegere frontlinie in het Polygoonbos

Zondag 12 oktober om 14.30 uur
Zaterdag 18 oktober om 16 uur

Parking nabij café De Dreve,
aan het kruispunt van de Lange Dreve
en de Lotegatstraat, Zonnebeke

Programma:

Het Polygoonbos lag gedurende de vier oorlogsjaren middenin de frontlinie.

Wandeling: boswachter Erik Malfait neemt je samen met een kenner van WO1 mee door de natuurlijke rijkdommen en de bewogen geschiedenis van het Polygoonbos.

[i www.natuurenbos.be/polygoonbos](http://www.natuurenbos.be/polygoonbos)

Galgebossen: verken de laatste halte voor het front

Zaterdag 11 oktober om 17 uur

Openbare parking bij de Galgebossen in de Gasthuisstraat in Elverdinge, naast herberg De Vuile Seule.

Programma:

De ligging tussen Poperinge en Ieper maakte van de Galgebossen een logische tussenhalt voor het verkeer van en naar het front. Het bos werd bekend als het Dirty Bucket Camp en was een marskamp voor Britten, Amerikanen en Fransen.

Wandeling: boswachter Pierre Hubau en Rodney White nemen je op sleeptouw doorheen de natuur en de geschiedenis van de Galgebossen.

[i www.natuurenbos.be/galgebossen](http://www.natuurenbos.be/galgebossen)

Bosland: kinderen maken tijdreis naar 1914

Zondag 12 oktober van 13.30 uur tot 17 uur

Het Pijnven, Kiefhoekstraat z/n (schuin tegenover nr. 19),
3940 Hechtel-Eksel

Kom met de fiets: gelegen tussen knooppunt 272 en 257 van het fietsroutenetwerk

Programma:

Kindvriendelijk boevenement met een terugblik naar het verleden.

- Tentoonstelling 'Het Pijnven in de tijden van de Grote Oorlog'
- Oude kinderspelen: van blinde merrie tot hoefijzerwerpen
- Workshops voor kinderen: eigen speelgoed maken zoals 100 jaar geleden
- Nostalgische fotograaf
- Boomslepen met trekpaard en kinderanimatie met slee
- Kampen bouwen
- Versnaperingen volgens oude recepten en gezellig boscafé
- Om 14.00 uur: begeleide fietstocht 'Oudstrijders op de fiets: op zoek naar het landschap van 1914-1918'

[i www.bosland.be](http://www.bosland.be)

Leer alles over Duitse krijgsgevangenen en het munitiedepot in het Zoniënwoud

Zondag 19 oktober

Gemeenschapscentrum De Bosuil,
Witherendreef 1, 3090 Overijse

Programma:

- Voorstelling 'In de lucht' om 14 en 15 uur: een 'fantasietisch' stukje theater in het bos voor kinderen tussen 6 en 10 jaar en hun ouders.
[i Tickets via info@debosuil.be of www.debosuil.be](mailto:info@debosuil.be)
- Familiewandeling 'Speuren naar herfstsporen' om 14 uur
[i Inschrijven via: info@debosuil.be of www.debosuil.be](mailto:info@debosuil.be)
- Fietstocht langs waargebeurde oorlogsverhalen, vertrek om 13u30
[i Inschrijven via: info@debosuil.be of www.debosuil.be](mailto:info@debosuil.be)
- Wandeling langs waargebeurde oorlogsverhalen, vertrek om 14u30 van het Bosmuseum Jan Van Ruusbroec, Duboislaan 2 in Hoeilaart
[i Inschrijven via: info@debosuil.be of www.debosuil.be](mailto:info@debosuil.be)
- Maandag 6 oktober tot zondag 19 oktober 2014 tentoonstelling 'De rol van het Zoniënwoud tijdens de Grote Oorlog'

[i www.debosuil.be](http://www.debosuil.be); www.zonienwoud.be

Couthof houdt opendeur

Zondag 19 oktober, begeleide wandelingen om het half uur tussen 14u en 15u30

Aan de tent naast het Couthof, Couthoflaan 50, Proven

Programma:

Het Couthofbos werd aangekocht door Agentschap voor Natuur en Bos en wordt op deze zondag uitzonderlijk opengesteld voor het grote publiek. De eigenaar van het kasteel pakt het park de komende jaren serieus aan. Je komt alles te weten over de plannen om het Couthof weer te laten schitteren: de ijskelder met zijn vleermuizen, het prieeltje. De barones voor één dag vertelt ons bovendien wat WOI voor het domein in petto had.

www.weekvanhetbos.be

100 jaar Groote Oorlog in Vilvoorde

Zondag 19 oktober 2014, doorlopend tussen 10.00 uur en 17.00 uur

Houtembos Vilvoorde, hoek Keiput – Derdeschoofsstraat in Houtem

Programma:

- Ontdek de rijdende replica van een Minerva-tank, de allereerste Belgische pantserwagen
- Bewonder militairen in uitrusting van 100 jaar terug
- Proef van een authentieke veldkeuken uit de Groote Oorlog
- Leer meer over de Slag van Houtem en het leven tijdens de Eerste Wereldoorlog
- Neem deel aan de gegidste wandeling 'De Slag van Houtem', vertrek om 10, 13 en 15 uur

www.weekvanhetbos.be of www.vilvoorde.be/grooteoorlog, jona.broothaerts@vilvoorde.be - 02 255 45 45

Zoek je een activiteit in jouw buurt?

In heel Vlaanderen valt er tijdens de Week van het Bos van alles te beleven. Natuurpunt, gemeenten, scholen, heemkundige kringen, Bos+ en tal van andere organisaties werken hard om er een topweek van te maken. Ook in jouw buurt! Check de activiteiten op www.weekvanhetbos.be

Film in openlucht in 't Broek

Zaterdag 18 oktober om 19 uur

't Broek (Scheyvaerts) in Blaasveld-Willebroek

Programma:

Animatiefilm 'Epic' in openlucht. Neem een warme trui en/of een deken mee.

www.weekvanhetbos.be

Gezinsshapping in Ravels

Zondag 19 oktober

Afspraak: Het Boshuis, Jachtweg 27, 2380 Ravels

Programma:

- Paddenstoelenwandeling van 9 tot 12 uur
- Breughelbuffet tussen 12 en 14 uur en tussen 16 en 18 uur.
- [Inschrijven via boshuis.ravels@gmail.com](mailto:boshuis.ravels@gmail.com) of 0478438104. Prijs volwassenen € 10; Kinderen (3-12 jaar) € 7
- Wandelingen met de boswachters om 14.00 en om 15.00 uur.

Verder doorlopend tussen 13.00 en 17.00 uur:

- Tochtjes op een ezel voor de kinderen
- Houtdraaiers bewerken hout met liefde en plezier
- Kinderen bakken koekjes in een echte houtoven
- Nestkasten knutselen
- Klaprozen en kabouters knutselen
- Ballonanimatie en kindergrime
- Kinderwedstrijd met prijsuitreiking om 16.30 uur in de grote tent
- Kringloopkrachten geven uitleg over afvalarm tuinieren
- Imker Toon wijdt je in in de wonderse wereld van de bij

www.weekvanhetbos.be

De neushoornkever: kleine krachtpatser overtroeft gewichtheffers

Van menselijke kleerkasten zegt men weleens dat ze zo sterk zijn als een paard, een beer of een olifant. Een grove belediging voor de neushoornkever, die ondanks (of dankzij) zijn bescheiden formaat al die dieren de loef afsteekt.

De neushoornkever kan een gewicht voortslepen dat maar liefst 850 keer zo zwaar is als hijzelf. In vergelijking daarmee is de beste menselijke gewichtheffer Hossein Rezazadeh uit Iran maar een doetje – al kun je hem dat beter niet in zijn gezicht zeggen. Rezazadeh droeg met zijn record van 263,5 kilogram 'slechts' drie keer zijn eigen lichaamsgewicht. Dat komt voor de neushoornkever overeen met het gewicht van een veertje. Of als we de omgekeerde vergelijking maken: als Rezazadeh zo sterk was als de neushoornkever, kon hij vier dubbeldekkers vol mensen boven zijn hoofd tillen.

Oorspronkelijk komt de neushoornkever uit het Middellandse Zeegebied, waar de larve zich ontwikkelt in molm van oude loofbomen. Bij ons leefde de larve heel lang geleden in molm van oude

bomen en later in rottend hout bij zagerijen. Die zijn grotendeels verdwenen, zodat de kevers hun toevlucht zochten tot houtsnippers op bospaden of dampende composthopen. Door de rotting stijgt de temperatuur, wat van belang is voor de ontwikkeling van de larven of 'engerlingen'. Die kunnen tot 12 centimeter lang worden en horen zo bij de grootste keverlarven van Europa. Hoe hoger de temperatuur, hoe sneller de larven verpoppen tot kever. Hij bouwt dan een cocon van zijn eigen uitwerpselen. Zodra de cocon openscheurt, komt een volwassen neushoornkever tevoorschijn. Vooral de mannetjes zijn makkelijk te herkennen: ze zijn 2,5 tot 4

centimeter groot en hebben vooraan op hun kop een lange, gebogen hoorn. Ook sommige vrouwtjes hebben een klein hoortje.

Het leven van een neushoornkever is van korte duur en staat twee of drie weken lang volledig in het teken van één doel: de voortplanting. Eten doen volwassen neushoornkevers amper. Ze likken nog wel wat sap van bomen of rottend fruit, maar verder is de zoektocht naar een partner allesoverheersend. Van juni tot augustus vliegen de mannetjes uit op warme zomernachten, speurend naar een vrouwtje. Die speurtocht is een ware concurrentieslag, waarbij ze hun hoorn volop inzetten. De neushoornkevers proberen er hun liefdesrivalen mee op hun rug te werpen. Stevig op hun zes pootjes zijn de kevermannetjes echte macho's, maar zodra ze op hun rug liggen, raken ze maar moeilijk weer recht. Na de paring legt het bevruchte vrouwtje haar kleine, witte eitjes zo dicht mogelijk bij rottend plantaardig materiaal. En dan begint opnieuw de cyclus van witte engeling tot oersterke kever.

Buren sluiten Polders van Kruikebe in hun hart

Nestkastjes bouwen, bomen planten, themawandelingen organiseren ... De scholieren en buurtbewoners van de Polders van Kruikebe steken graag een handje toe in 'hun' gloednieuwe overstromingsgebied. Dat was ooit anders: bij de start van de werkzaamheden wilden landbouwers, burens en de gemeente het liefst een kruis maken over het project. "Maar na veel overleg en gerichte acties zijn tal van omwonenden nu enthousiaste medewerkers geworden", vertelt projectleider Stefaan Nollel.

Zondag 19 oktober: ontdekkingstocht door de Polders van Kruikebe

Op zondag 19 oktober ontdek je een prachtig stukje natuur van het LIFE+ Scalluvia-project. Ervaren gidsen nemen je mee op sleeptouw. Natuurouders maken de ontdekkingstocht ook voor de jongste wandelaars een hele belevenis!

Meer info en inschrijven:
<http://scalluvia.eu/zon-19-10-ontdekkingstocht-door-scalluvia/>

In de polders van Kruikebe, Bazel en Rupelmonde wordt de laatste hand gelegd aan een gloednieuw gecontroleerd overstromingsgebied. Dat beslaat zo'n 650 hectare en krijgt straks drie belangrijke functies: bescherming tegen overstromingen, natuur en recreatie. **Stefaan Nollel** van Waterwegen en Zeekanaal NV: "In eerste instantie moet het overstromingsgebied het Zeescheldebekken beter beschermen tegen wateroverlast. Bij extreem stormtij kunnen de Polders van Kruikebe de top van een vloedgolf bergen. Zo wordt de kans op overstromingen vijf keer kleiner. Daarnaast ontwikkelen we waardevolle natuur en komen er heel wat vernieuwde wegen en paden. Wandelaars en fietsers krijgen voorrang, want binnen het gebied geldt een autoluw beleid. Zodra het project is afgewerkt, wacht hier een indrukwekkend natuurgebied waar het heerlijk wandelen en fietsen is."

Mensen die vroeger tegen het project waren, komen 'hun' polder nu aan vrienden tonen

Projectleider Stefaan Nollel

Dat het Zeescheldebekken veiliger wordt, is natuurlijk goed nieuws. Maar door alle aanpassingen ziet de streek rond Kruikebe er nu wel heel anders uit. En dat riep aanvankelijk weerstand op. "Bij de start van de werkzaamheden, ruim tien jaar geleden, vreesden landbouwers, buurtbewoners en natuurverenigingen voor negatieve gevolgen", vertelt Stefaan Nollel. "Om hen beter te informeren verdeelden we nieuwsbrieven en organiseerden we grote infoavonden. Tijdens die bijeenkomsten probeerden we hun angsten weg te nemen. Maar dat bracht weinig zoden aan de dijk: met een grote groep boze mensen kun je geen constructief gesprek voeren. Na zo'n avond ging iedereen met een slecht gevoel naar huis. Daarom besloten we het anders aan te pakken."

Samen oplossingen zoeken

Het projectteam richtte zich vervolgens op kleinere doelgroepen. Stefaan Nollel: "De natuurverenigingen schaalden zich als eersten achter het project. Nadat we hadden aangetoond dat het nieuwe overstromingsgebied de veiligheid zou verhogen en de natuur prachtige kansen zou bieden, werden ze belangrijke

ambassadeurs. Hun gidsen hielpen ons bij de eerste rondleidingen." Ook de gesprekken met de omwonenden werden anders aangepakt. "Niet iedereen is op dezelfde manier bij het project betrokken", zegt Stefaan Nollel. "Wie vlak achter de nieuwe dijk woont, wil vooral geen overlast. Wie verderop woont, wil weten wat de recreatiemogelijkheden zijn. Daarom gingen we praten met kleine groepjes mensen uit dezelfde straat. Dat leverde veel betere resultaten op."

Met de landbouwverenigingen verliepen de gesprekken lange tijd veel stroever. Honderden hectare landbouwgrond werden onteigend en veel mensen raakten deels hun inkomen kwijt. Stefaan Nollel: "Dat lag natuurlijk heel gevoelig. Tijdens die gesprekken vielen soms harde woorden. Maar we zijn altijd blijven communiceren, en na een tijdje kregen we respect voor elkaars standpunt. We luisterden vooral naar de landbouwers zelf, zodat we wisten hoe zij hun bedrijven wilden reorganiseren. Je mag immers niet overal elk gewas telen."

Participatie werkt

Vandaag, na tien jaar hard werken en veel overleggen, heeft het merendeel van de Kruikebenaars het nieuwe overstromingsgebied in zijn hart gesloten. Plaatselijke gidsen geven rondleidingen in de polders, lagere scholen uit de buurt komen elk jaar jonge boompjes planten en leerlingen houtbewerking maken nestkastjes voor het gebied. Voor de betrokken landbouwers werd in de mate van het mogelijke een oplossing uitgewerkt waarmee ze zich konden verzoenen. "We hebben er heel bewust voor gekozen om de Polders van Kruikebe niet tien jaar lang af te sluiten voor het publiek, maar de betrokkenen beetje bij beetje te tonen wat er werd gerealiseerd. Op de Openwerfdagen konden omwonenden met eigen ogen de vooruitgang van het project zien", vertelt Stefaan Nollel. "Aanvankelijk hadden de buurtbewoners het gevoel dat ze 'hun' polder kwijt waren. Vandaag zijn ze fier op het gebied. We krijgen zelfs aanvragen van mensen die tijdens een familiefeest met een groepje van tien of vijftien mensen naar 'hun' sluis willen komen kijken. Ze zijn trots op het project en willen het aan vrienden en familie tonen. Zulke dingen maken me blij: ze tonen dat men het project nu echt heeft aanvaard."

i www.poldersvankruikebe.be;
www.scalluvia.eu, www.sigmaplan.be

Wat is er in Kruibeke veranderd?

De afgelopen tien jaar werd er hard gewerkt in de Polders van Kruibeke. **Stefaan Nollet**: "De 8 kilometer lange Scheldedijk werd omgevormd tot een lagere 'overlooppdijk'. Zo kan het Scheldewater bij stormtij straks het overstromingsgebied instromen. Een nieuwe, hogere ringdijk landinwaarts houdt het water ter plaatse vast tot het gevaar is geweken. Dan kan het gebied via speciaal gebouwde uitlaatsluizen weer leeglopen."

Ook de natuur en de recreatiemogelijkheden kregen een boost, vertelt **Veerle Campens** van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). "Met een aangepast beheer creëren we in de polders waardevolle getijden-natuur, weidevogelgebieden en elzenbroekbossen. In het kader van het Europese LIFE+-project Scalluvia worden zo'n 90 hectare elzenbroekbossen en kreken in hun oorspronkelijke staat hersteld. Het doel: zeldzame soorten zoals de ijsvogel en het woudaapje terughalen naar het gebied. Vroeger plantten hobbyvisser hier schuurtjes en afdakjes neer, met exoten zoals coniferen rond. Die halen we nu weer weg. Op bepaalde plaatsen maken we de oevers van de kreken weer glooiend: zo is er meer ruimte voor waterplanten en creëren we paai- en broedplaatsen. En de zeldzame elzenbroekbossen geven we via enkele stuwtjes opnieuw de natte bodem die ze nodig hebben."

Fiets- en wandelparadijs

Zijn wandelaars en vissers dan niet meer welkom? "Integendeel, we zetten sterk in op recreatie", zegt Veerle Campens. "In domein Kortbroek, in het noorden van de polders, hebben we nieuwe visvijvers aangelegd. Op 25 november 2013 werden de nieuwe wandelpaden in aanwezigheid van minister Joke Schauvliege 'ingewandeld'. Ook voor kinderen is er veel te beleven: een vlonderpad, een vogelkijkwand ... Ook in andere delen van de polders zijn fietsers en wandelaars welkom op de jaagpaden en andere wegen. We proberen zoveel mogelijk naar de buurtbewoners te luisteren en hen via allerlei activiteiten bij het project te betrekken: educatieve uitstappen, kunst, vrijwilligers die gidsen of vogels monitoren ... Zulke acties verbreden het draagvlak voor het project."

CosmoGolem onthaalt bezoekers

De Scheldelei in Kruibeke wordt uitgebouwd tot een van de 'onthaalzones' voor de polders. Daar heet een grote houten reus je welkom. De CosmoGolem is 6 meter hoog en werd gebouwd door de Kruibekenaren. Hij staat symbool voor universele kinderrechten. Kinderen uit alle scholen in Kruibeke woonden de inhuldiging bij. Op de plaats van zijn hart heeft de golem een luikje, zodat kinderen hem hun geheime boodschappen, tekeningen en gedichten kunnen toevertrouwen. Kunstenaar Koen Vanmechelen plaatste wereldwijd al meer dan dertig golems, maar die in Kruibeke is de grootste.

Wat verandert er voor DE JACHT?

De afgelopen jaren werden de reglementen voor de jacht meermalen aangepast. Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) bundelde alle oude en nieuwe regels in een handig overzicht, dat je terugvindt op www.natuurenbos.be/wildbeheer. Wij zetten de belangrijkste wijzigingen op een rijtje.

VOOR DE
JAGER

“Nieuwe regels voor jachtplan en faunabeheerplan”

Volgens de nieuwe jachtwetten moet elke jager een jachtplan en een faunabeheerplan opstellen. Het jachtplan moet duidelijk aantonen op welke percelen hij het jachtrecht heeft. Dat was vroeger ook al zo, maar de nieuwe wetgeving voorziet een belangrijke wijziging: bij betwisting van het jachtrecht moet de jager voortaan een schriftelijk bewijs kunnen voorleggen. Bert Verbist van het ANB: “Een jager moet beschikken over minimaal 40 hectare aaneengesloten jachtgebied. Vroeger gebeurde het weleens dat iemand een jachtrecht onterecht claimde en dat ook invulde in zijn jachtplan, om versnippering te voorkomen. Dat kan nu niet meer: bij betwisting van het jachtrecht moet je een schriftelijk bewijs kunnen voorleggen.”

Knelpunten in kaart brengen

Naast het jachtplan moet elke jager tegenwoordig ook een faunabeheerplan opmaken. Dat is een herwerkte versie van het vroegere wildbeheerplan. Aan de hand van het faunabeheerplan kan een jager of wildbeheereenheid knelpunten vaststellen in een jachtgebied. Hoe vaak komen bepaalde diersoorten voor? Zorgen dieren voor overlast of verkeersongevallen? Brengen dieren schade toe aan de landbouw, of aan andere diersoorten? Bert Verbist: “Aan de hand van een faunabeheerplan kan men knelpunten vaststellen en mogelijke oplossingen aanreiken. Het doel is om jagers vooraf te laten nadenken over de keuzes die ze maken: op welke dieren ga ik jagen, en waarom?” Hoewel de jagers het nut van die regeling wel inzien, fronsen sommigen toch de wenkbrauwen, zegt Erik Wille. “De nieuwe regels zijn een grote stap vooruit, maar ze vragen veel extra werk: van de jagers, maar ook van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en van de arrondissementscommissaris. Elk faunabeheerplan moet getoetst worden aan extra natuureisen, zoals de Natura 2000-plannen. Pas als een plan is goedgekeurd, mag een jager aan de slag. Het is afwachten of ieder een tijdig een goedkeuring zal krijgen. Lukt dat niet, dan hopen we dat men het beleid zal bijsturen.”

VOOR DE
NATUUR

“Een wildbeheereenheid vermindert de jachtdruk”

De nieuwe regelgeving voor de jacht voorziet meer mogelijkheden om op schadelijke soorten te jagen. Zo zijn de jaagperiodes voor Canadese gans, een exotische soort die inheemse dieren verdringt, fors uitgebreid. Anderzijds gelden er strengere regels voor diersoorten die onder druk staan door overbejaging. Bert Verbist van het ANB: “Een mooi voorbeeld is de patrijs. Vroeger mochten alle jagers op patrijs jagen, nu kan dat alleen nog als je deel uitmaakt van een erkende wildbeheereenheid. Zo’n eenheid moet de soort duurzaam helpen behouden en haar biotoop verbeteren, zodat de patrijs de jachtdruk aankan.” De jagers zelf zijn voorstander van die regeling, vertelt Erik Wille van de Hubertusvereniging. “Wij waren al langer vragende partij om de jacht voor bepaalde soorten te koppelen aan een wildbeheereenheid. Zo kunnen we diersoorten beter beschermen. Als bijvoorbeeld de patrijs het moeilijk heeft, jagen we er tijdelijk niet op, ook al mag het wel volgens de wet. We zouden graag een gelijkaardige regeling zien voor hazen, maar die is er voorlopig nog niet.”

Duidelijke regels

De nieuwe wetgeving maakt duidelijk welke jachtmiddelen een jager mag gebruiken: een geweer, kooien, vallen, andere vangtuigen ... Vroeger stonden die voor-schriften her en der verspreid in Vlaamse reglementen en Koninklijke Besluiten. Bert Verbist: “In de herwerkte jachtregelgeving maken we met handige, overzichtelijke tabellen duidelijk welke middelen men mag gebruiken voor welke soorten. Zo kunnen jagers in één oogopslag zien wat hun mogelijkheden zijn.” Bij de Hubertusvereniging, die 13.000 jagers vertegenwoordigt, wordt het nieuwe jachtreglement alvast positief onthaald. “Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft goed werk geleverd”, zegt Erik Wille. “Het nieuwe boekje heeft de rompslomp fel verminderd: als we nu iets willen weten, vinden we die informatie meteen terug. Het nieuwe beleid is ook meer gericht op een goed beheer van het jachtbestand.”

VOOR DE
BURGER

“Burger kan jacht weigeren als hij zélf verantwoordelijkheid opneemt”

In principe heeft elke eigenaar van een stuk grond het jachtrecht op zijn domein. Dat jachtrecht kun je zelf uitoefenen of doorgeven aan iemand anders. In het verleden mocht een jager percelen van minder dan een hectare groot echter mee inkleuren op zijn jachtplan, ook al had hij er niet officieel het jachtrecht op. Bert Verbist: “Dat had een praktische reden: zolang jachtplannen met de hand werden ingekleurd, was het onmogelijk om kleine percelen apart te behandelen. Op een schaal van 1:25000 is een potloodstreep al bijna een hectare groot. Maar anno 2014 kunnen we makkelijk digitaal inzoomen op kadastrale plannen en is zo’n bewerking wel mogelijk. Daarom zijn jachtplannen nu gedetailleerder dan vroeger.”

Zelf beslissen

Het gevolg is dat een burger vandaag wél kan beslissen dat men op zijn domein niet meer mag jagen. Maar zo’n beslissing heeft wel belangrijke consequenties, zegt jager Erik Wille. “Als je je domein laat uitkleuren op een jachtplan, word je zelf verantwoordelijk voor wat er op jouw grond gebeurt. Leven er bijvoorbeeld hazen of everzwijnen op jouw domein die in de buurt schade aanrichten, dan ben je daarvoor aansprakelijk. Dat is een belangrijke nuance die je als burger best in het achterhoofd houdt als je liever geen jagers meer ziet komen.”

Gewone jacht, bijzondere jacht of bestrijding?

De jachtregels voor bepaalde diersoorten kunnen veranderen naargelang ze al dan niet schade aanrichten. Afhankelijk van de omstandigheden spreken we over gewone jacht, bijzondere jacht en bestrijding.

- De **gewone jacht** betreft het normale populatiebeheer en de recreatieve jacht.
- De **bijzondere jacht** is bedoeld om schade door bepaalde diersoorten te voorkomen.
- **Bestrijding** is enkel toegelaten om dieren te doden die al zware schade hebben aangericht.

De nieuwe wetgeving geeft voor elke jachtsoort duidelijk aan wat mag en wat niet mag. Bijzondere jacht en bestrijding zijn enkel toegelaten als (verplichte) preventieve maatregelen niet helpen.

Met de tent door de Vlaamse Ardennen

Ontwaken met een overweldigend vogelconcert in de ongerepte natuur: het kan vandaag al in een tiental bivakzones voor paalkamperen, verspreid over heel Vlaanderen. Midden oktober, tijdens de Week van het Bos, wordt een kersverse bivakzone geopend op de Koppenberg, de vierde op rij in de Vlaamse Ardennen. Voelde jij die vleermuis ook boven je kruin zoeven?

In het Muziekbos in Ronse, aan de Oude Schelde in Zingem, in Brouwierweide bij Brakel en vanaf midden oktober op de Koppenberg, kun je gratis je tent opslaan. Hoe zo'n bivakzone eruitziet? Een houten platform om je tent op neer te planten, een waterpomp en verder: vleermuizen die bij valavond boven je kruin zoeven, een bosuil die de nachtelijke stilte doorklieft, een ree die ongestoord verse blaadjes van een jonge boom afknabbelt ...

Xavier Coppens van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB): "Door hun tent midden in de natuur op te slaan, tekenen mensen voor een onvergetelijke ervaring die nog lang zal blijven nazinderen. Ik heb al kinderen om 6 uur 's morgens zien rondcrossen in het Muziekbos nadat een overweldigend vogelconcert hen uit hun tent had gelokt. Of ze schrokken wakker door de roep van een bosuil. Hoeveel kinderen kennen dat vandaag nog? Dat zijn fantastische jeugdherinneringen die een leven lang blijven hangen."

Dagmars

Paalkamperen verwijst naar de paal met de pomp waarmee je water kunt oppompen. Samen met het houten platform voor je tent is dat de enige toegeving aan comfort. De vier bivakzones

in de Vlaamse Ardennen liggen aan GR-routes of aan het wandel- of fietsnetwerk Vlaamse Ardennen en zijn ongeveer een dagmars van elkaar verwijderd. Een meerdaagse trektocht is dus perfect mogelijk.

In een bivakzone moet je je aan enkele regels houden: maximaal tien personen mogen tegelijk drie tenten opslaan, je moet je afval meenemen en vuur maken is verboden. Xavier Coppens: "Samen met de brandweer en de preventie-adviseur van Ronse bekijken we momenteel of een open vuur in de toekomst wel kan. Veel kampeersers vinden blijkbaar dat een kampvuur bij het bivakkeren hoort, want in ons logboek staat die suggestie met stip op één."

Canada

Dat logboek blijkt een schat aan informatie te bevatten. Xavier Coppens: "Van april tot oktober worden de bivakzones druk bezocht. In de zomermaanden zijn ze elke dag in gebruik. In de winter daarentegen is het rustig, behalve tijdens de vakantieperiodes, zoals rond kerst en Nieuwjaar. De meeste kampeersers komen uit eigen land, maar we hebben ook al bezoekers uit Nederland, Duitsland, Frankrijk en zelfs Canada mogen verwelkomen."

De Vlaamse Ardennen zijn een trekpleister en wildkamperen blijkt voor sommige mensen een extra troef. "Je hebt enerzijds de *diehard* trekker", vertelt Xavier Coppens. "Die houdt van de rust in onze natuurgebieden en respecteert de regels. Daarnaast heb je gelegenheidsbivakkeersers die eenmalig het avontuur komen opzoeken. Die kampeersers lappen de regels weleens aan hun laars: ze maken vuur of laten hun afval achter. Dat is jammer voor de volgende trekkers."

Verwondering afdwingen

Toch wil het ANB nog meer kampeersers zien neerstrijken in de bivakzones, en dan vooral jongeren en gezinnen. Xavier Coppens: "Op twintig jaar tijd is 20 procent van Vlaanderen verstedelijkt. Als die tendens zich blijft verderzetten, schiet er straks geen sprietje groen meer over. Vlaanderen is zo verregaand verstedelijkt dat mensen nog nauwelijks in contact komen met de natuur. Het is pas door mensen van de natuur te laten proeven dat je waardering, respect en verwondering afdwingt. Door hun ervaring in de bivakzones hopen we dat mensen mee in de bres springen voor de natuur."

i Meer info op www.natuurenbos.be/kamperen of <http://trekkings.be>

Bedrijfsleiders in de bres voor vlinders

Brem, heide, kattenkruid, sedum: het kantoor van Verdas Metaalbewerking wordt straks een onweerstaanbaar paradijs voor vlinders. Het bedrijf stapte mee in het project 'Lommelse ondernemers geven kleur aan de stad'. Het doel: de stukjes natuur die tussen de bedrijven door slingeren, zo ecologisch mogelijk inrichten.

Nieuwe naam én nieuwe website voor Natuur in je Buurt

Natuur in je Buurt, dat is de nieuwe naam voor het project Groen in de Stad van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Die nieuwe naam zegt kort en krachtig waar het op staat: we willen natuur in alle buurten, niet alleen in de stad, maar in elke gemeente, elk dorp, elke wijk van Vlaanderen, ook in die van jou. Lees er alles over op de gloednieuwe website www.natuurinjebuurt.be!

Groene havens

Voor veel dieren zijn de stad, en het dichte weggennet errond een hinderenis om van het ene naar het andere natuurgebied te trekken. Dat doen ze noodgedwongen om zich voort te planten, voedsel te zoeken of een plek om te schuilen. "Dieren ook in de stad en op de bedrijventerreinen groene havens aanreiken, daar draait het project 'Lommelse

ondernemers geven kleur aan de stad' om", vertelt projectcoördinator **Valérie Persoons**. "De bedrijven hebben zelf het initiatief genomen voor dit project, maar naast de Lommelse Ondernemersclub (LOC) werken ook het stadsbestuur van Lommel en het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) mee. Om en bij de tien bedrijven gaan hun terrein dit najaar al vlinder- en bijenvriendelijk aanplanten. Nog tot augustus 2015 kunnen bedrijven mee op de kar springen."

Daar profiteren niet alleen vlinders van, maar ook iedereen die op het bedrijventerrein werkt kan hier straks van de nieuwe natuur komen genieten. Zo ook de werknemers van Verdas Metaalbewerking. Zaakvoerder Wilbert Das: "We

stonden net op het punt de tuin rond het atelier en de burelen aan te leggen toen ik over het project las. Ik was meteen verkocht voor dit prachtige idee."

Projectcoördinator Valérie Persoons kwam ter plaatse poolshoogte nemen. "Aan de voorkant van zijn kantoren wilde Verdas Metaalbewerking een onderhoudsvriendelijke tuin. Rond het atelier, waar nooit klanten komen, mocht het allemaal wat wilder. Met die informatie in het achterhoofd heb ik een groenplan getekend."

Goedkoper

Wilbert Das is opgetogen: "Alle planten trekken vlinders aan en gedijen goed op

zandgrond. Dat is een hele geruststelling want zo weten we zeker dat alles wat we planten effectief gaat groeien. Bovendien is dit groenplan onderhoudsvriendelijk én een pak goedkoper dan onze eerdere plannen."

www.locdevlinder.be

Het project 'Lommelse Ondernemers geven kleur aan de stad' is een van de inspirerende groenprojecten die je terugvindt op de nagelnieuwe website van Natuur in je buurt: www.natuurinjebuurt.be. Ga snel kijken en laat je inspireren!

5 tips voor meer vlinder in jouw tuin!

- 1. Maak je tuin niet winterklaar!** Als het straks kouder wordt, beginnen vlinders aan hun winterslaap. Sommigen doen dat als vlinder, anderen als pop, eitje of rups. Daarvoor hebben ze plekjes nodig om zich te verschuilen: in een hoop snoeihout of tussen uitgebloeide, verdroogde planten. Dode planten laat je dus best staan.
- 2. Brandnetel boven!** Rupsen zijn gek op brandnetels. Als je die in een hoekje van je tuin laat opschieten, zullen ze je eeuwig dankbaar zijn.
- 3. Lok vlinders:** vlinders hebben van de lente tot de herfst planten met veel nectar nodig. Ga bij voorkeur voor inheemse soorten als koninginnekruid en kattenstaart. In de stad kunnen ook witheemse soorten als vlinderstruik en lavendel.
- 4. Jungle-effect:** heb je een respectabele lap tuin? Zorg dan voor een paar wilde hoekjes: een stapeltje hout of een takkenhoop waar rupsen kunnen overwinteren, een windluw hoekje met struiken waar vlinders kunnen rusten, een stuk gazon dat wat langer mag worden zodat het gras en de bloemen kunnen opschieten.
- 5. Ban het gebruik van pesticiden;** die verjagen naast het onkruid ook de vlinders.

Welke planten je best kiest? Hoe je stap voor stap te werk gaat? Je vindt het op www.natuurinjebuurt.be

1

2

3

4

Onze bossen binnen 100 jaar : vol leven én hout van topkwaliteit

Bossen die ritselen van het leven én hout van topkwaliteit voortbrengen. In een notendop is dat de toekomst voor alle Vlaamse bossen. Een nieuwe bosbeheermethode verenigt topnatuur met houtopbrengst en dat alles met minder werk. Boswachter Marc Struelens neemt ons op sleeptouw in het Heverleebos.

Rubberlaarzen, een regenbestendige overall, spuitbus en trekmes in de aanslag: in vol ornaat wacht boswachter **Marc Struelens** ons op aan de zoom van het Heverleebos. "Sinds twee jaar passen mijn collega Dominique De Heyn en ik hier de QD-methode toe. Dat is een verfijnde vorm van natuurgericht bosbeheer waarvoor het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) de inspiratie in Duitsland haalde. QD staat voor kwalificeren en dimensioneren, of selecteren en ruimte geven. Maar laten we het bos intrekken om er meer van op te steken."

1

2500 bomen per hectare

De eerste halte is een perceel met jonge eikenboompjes die statig in het gelid staan. Marc Struelens: "Die hebben we drie jaar geleden geplant. Om de 2 meter een boompje. Reken maar uit, per hectare maakt dat 2500 bomen. Niet meer dan vijftig of zestig daarvan zullen binnen dit en honderd jaar gekapt worden voor hun hout. Waarom we ze dan zo dicht bij elkaar planten? Kwaliteitshout vraagt een rechte stam zonder zijtakken. Dat krijg je door jonge bomen dicht opeen te

planten. Dan gebruiken ze al hun energie om in de hoogte te schieten, zonder zijtakken aan te maken."

2

Wedloop naar licht en ruimte

Enkele honderden meters verderop houdt Marc Struelens halt bij een dichtbegroeid perceel. Honderden dunne stammetjes reiken naar het licht. Hun bladerdek laat geen straaltje zon door. "Deze bomen zijn hier twaalf tot dertien jaar geleden spontaan ontkiemd. Nu zitten ze in een onderlinge wedloop naar licht en ruimte. Door gebrek aan licht op stamhoogte sterven alle zijtakken af en dat is net de bedoeling: een rechte stam zonder takken levert immers hout van de beste kwaliteit."

In deze fase is voor de boswachter een belangrijke rol weggelegd. Hij bepaalt welke bomen in vol ornaat mogen uitgroeien, het zogenaamde 'qualificeren'. Marc Struelens: "Uit die honderden boompjes kies ik dat ene exemplaar dat alles in zich heeft om op termijn hout van topkwaliteit te leveren." Hij voegt meteen de daad bij het woord. Met een spuitbus markeert hij een grove den. Hij zaagt de dode takken af en met zijn trekmes kortwiek hij een naburige kastanje die de zogenaamde toekomstboom dreigt te overschaduwen. "Door de bast over de hele omtrek met een trekmes aan te snijden, zal de kastanje langzaam afsterven", licht Marc Struelens toe. "Waarom ik hem niet simpelweg omhak? Die bruuske verandering van lichtinval zou de grove den kunnen benadelen."

Binnen de twee minuten is de klus geklaard. "De kruin van een eik kan tot 20

meter breed worden, die van een grove den kan tot vijftien meter uitwaaien. Op dit perceel kies ik om de 7 à 8 meter een andere mogelijke toekomstboom. Naar de andere boompjes kijk ik zelfs niet om, anders zou ik niet efficiënt bezig zijn. Op die manier kan ik op een halve dag 1 hectare bolwerken. Voor hetzelfde resultaat waren vroeger vier bosarbeiders drie dagen in de weer: vrijstellen en kappen van bomen, takken snoeien ... Vind ik geen beloftevol exemplaar, dan hoef ik daar niet van wakker te liggen. Dan mag de natuur in dat stukje haar gang gaan. Ook dode bomen gunnen we een plaats in het bos. Zij zijn echte hotspots van biodiversiteit: ze krioelen van het leven en trekken allerlei hapjes aan voor vogels en knaagdieren."

Ook dat is de QD-methode: de economische opbrengst van een bos en de natuurwaarde zijn even belangrijk. "In dit stuk heb ik bijvoorbeeld die haagbeuk daar gemarkeerd", wijst Marc Struelens. "Die zal nooit hout van topkwaliteit opleveren, maar de soort komt hier niet veel voor en is landschappelijk en ecologisch interessant. Met dit werk beslis ik dus letterlijk over leven en dood van de bomen in het bos."

In totaal vraagt de nieuwe beheermethode Marc Struelens een halve werkdag per maand. "Op dit perceel kom ik binnen vier jaar opnieuw poolhoogte nemen. Binnen acht jaar breekt de fase van het 'dimensioneren' aan."

3

In volle glorie uitgroeien

Daarvoor troont Marc Struelens ons mee naar het aanpalende Egenhoven-

bos. "Zie je die dikke eik daar met die witte bol op zijn bast? Net als de andere bomen op dit perceel is hij ongeveer 35 jaar oud. Maar omdat we hem van in het begin alle kansen hebben gegeven om in al zijn glorie te groeien, is die eik veel dikker dan de omringende bomen. Vorig jaar hebben we alle bomen die zijn kruin in de weg stonden, weggenomen. Zo kan hij in alle richtingen groeien en naar hartenlust aan fotosynthese doen. Die energie steekt de boom in het verdikken en groeien van zijn stam. Binnen ongeveer 100 jaar kan de eik gekapt worden. Hij zal dan fineerhout van topkwaliteit leveren en zo alle beheerkosten met winst terugbetalen. Maar onze opvolgers kunnen evengoed beslissen om hem nog 100 jaar langer te laten staan."

4

Na de kap: natuurlijke verjonging of beplanting

Alle bomen en struiken die de groei van de toekomstboom niet in de weg staan, blijven ongemoeid. Marc Struelens: "Zo krijgen we een bos met bomen en struiken van alle leeftijden en daar voelen heel wat insecten en vlin- ders zich in thuis. We gaan maximaal voor natuurlijke verjonging. Maar dat is niet altijd mogelijk. In het Heverleebos schieten vooral exoten als Amerikaanse eik en vogelkers spontaan de hoogte in. Die soorten zijn invasief en verdringen inheemse bomen en planten. Daarom kappen we die exoten en herbepanten die stukken met soorten van hier. Daarvoor kiezen we plantsoen van de hoogste kwaliteit. Want of een boom al dan niet zijtakken aanmaakt, is genetisch bepaald."

Maak kennis met de Duinbossen rond Sunparks De Haan

Samen met Sunparks De Haan heeft het ANB een informatiecentrum opgericht om de bezoekers van het vakantiepark te laten kennismaken met de waardevolle Duinbossen in de buurt.

De Duinbossen van De Haan zijn zowat 152 hectare groot en bestaan uit bos, duinstruweel en duingraslanden. Het stadscentrum van De Haan snijdt het gebied in tweeën. "Heel wat bezoekers van Sunparks De Haan maken gebruik van de Duinbossen zonder te beseffen hoe waardevol die zijn", zegt Jean Henkens, bioloog en landschapsarchitect van Sunparks. "Daarom heb ik aan het ANB voorgesteld om in het park samen een informatiecentrum uit te bouwen."

Wouter Mortier van het ANB: "In de infohoek leren de bezoekers over de geschiedenis van de Duinbossen en welke dieren en planten er te vinden zijn. Voor gezinnen komt er een wandeling van 4 kilometer. Die route geeft Sunparks De Haan mee in het welkomstpakket voor bezoekers."

i www.natuurenbos.be/duinbossendehaan
www.sunparks.com/be-nl/vakantiepark-belgie-de-haan-aan-zee

Paardeweide openbaart haar natte natuur

Voortaan kan iedereen komen genieten van de natte natuur in Paardeweide, op het grondgebied van de gemeenten Berlare en Wichelen in Oost-Vlaanderen. Voor het Sigmaplan werd hier een gecontroleerd overstromingsgebied of GOG aangelegd, waar zich Europees unieke natuur kan ontwikkelen.

Het GOG van Paardeweide kan bij extreme weersomstandigheden – één of twee keer per jaar – veilig onder water worden gezet, zodat de achterliggende woonkernen droog blijven. De rest van het jaar kan zich in Paardeweide een uniek wetland ontwikkelen. Dat is een blauw-groene lappendeken van open water, drassige graslanden, riet en moerasbossen.

Natuurminnende wandelaars kunnen sinds kort terecht op het leerpad dat dwars door Paardeweide loopt. Infoborden leiden hen langs de belangrijkste bezienswaardigheden van het Sigmaproject, zoals de speciale sluizen, de vistrap en het rietatol. "Dat rietatol is een wirwar van eilandjes met rondom diep en ondiep water", zegt Dominiek Decleire van het ANB. "Kieskeurige watervogels en steltlopers vinden er een ideale habitat. Zo hopen we ook de roerdomp te lokken."

i www.sigmaplan.be

Wie telt de schaapjes in de berm?

Op drie plaatsen langs de snelwegen van Oost-Vlaanderen graast sinds dit voorjaar een kudde schapen. Grasmaaiers zal je er niet meer zien.

Het gaat om de lus van de R4 naar de B403 in Merelbeke en de bermen van de E17 ter hoogte van de op- en afritten rond Waasmunster en Sint-Niklaas-Centrum. De schapen begrazen in totaal zo'n 20 hectare berm. Dat heeft vele voordelen: zo moet er geen brandstof worden gebruikt, krijgen jonge plantjes meer kans om te groeien en wisselen kort en lang gras elkaar af, wat de biodiversiteit ten goede komt. Drie herders verzorgen de schapen en onderhouden de weides en omheiningen.

Voor het project werken het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) en het Agentschap voor Wegen en Verkeer nauw samen. Intussen bekijken die partners of nog andere bermen zich tot schapenbegrazing lenen.

Lommelse Sahara dijt uit

In Lommel komt er straks zowat 87 hectare aan zeldzame heide bij. Die extra natuur knoopt de heidegebieden in de Sahara, de Riebosserheide en Blekerheide aan elkaar.

Heidegebieden en de diersoorten die erin leven, zijn er de voorbije decennia sterk op achteruitgegaan. "Maar in het noorden van Lommel bevinden zich nog mooie stukjes heide in de Lommelse Sahara, de Riebosserheide en de Blekerheide", zegt Bart Tessens van het ANB. "Door die uit te breiden en met elkaar te verbinden, krijgen zeldzame dieren als de gladde slang en de lentevuurspin een duwtje in de rug." Die laatste soort is erg zeldzaam en werd in Vlaanderen lange tijd uitgestorven gewaand, tot ze in 2009 plots weer boven water kwam. Om die unieke spinnenpopulatie in stand te houden, moet haar liefkoosde leefgebied – de heide – worden beschermd.

Het project zal vier jaar duren en kost 1,5 miljoen euro, waarvan de Europese Commissie de helft voor haar rekening neemt. Het ANB, de stad Lommel, inverde en zandwinningsbedrijf Sibelco betalen de andere helft.

© Monique Bogaerts

Vilvoorde wijdt Japanse tuin Komatsu in

Sinds begin augustus kun je in het park Drie Fonteinen in Vilvoorde een Japanse tuin bewonderen. Die werd ontworpen door de Japanse stad Komatsu, waarmee Vilvoorde in 2014 al veertig jaar verzusterd is.

De voorbije maanden werden de banden tussen beide steden nauwer aangehaald. Eind mei opende in Komatsu een rozentuin, ontworpen door het ANB. Daarin staat onder meer een beeld van een Brabants boerenpaard, het symbool van Vilvoorde.

De Komatsu Landscape Garden in Vilvoorde is 30 op 40 meter groot en toegankelijk voor het publiek. Hij moet de natuurlijke omgeving van Komatsu weerspiegelen. De brug en de lantaarn werden gemaakt in Japan en naar België verscheept, net als de traditionele tsukubai, een klein waterbekken. De tuin nodigt Vilvoordenaars uit om Komatsu te bezoeken. "Ook werknemers van de bedrijven in deze regio zijn welkom om in de Japanse tuin op adem te komen", zegt Marleen Evenepoel van het ANB. "Groene longen geven niet alleen onze geest zuurstof, maar ook onze economie."

Europa bekroont natuurbrug Kempengrens

Het ecoduct Kempengrens in Postel (Mol) is bekroond met de Europese IENE-prijs. Straks kunnen hazen, reeën en dassen via die natuurbrug de E34 in Postel veilig oversteken.

IENE staat voor het 'Infra Eco Network Europe', een organisatie die de transportinfrastructuur in Europa duurzamer en veiliger wil maken. De autosnelweg E34 hakt het leefgebied van heel wat dieren langs de Belgisch-Nederlandse grens in stukken. Dat probleem lossen Vlaanderen en Nederland nu op door samen het ecoduct Kempengrens op te trekken, over de landsgrens heen. Het ANB zal de natuur op en rond het ecoduct in Vlaanderen beheren, de Bosgroep Zuid-Nederland doet hetzelfde aan Nederlandse kant.

Het ecoduct Kempengrens zal wellicht vooral door hazen, reeën en dassen worden gebruikt. Ook vlinders en reptielen, zoals de gladde slang, profiteren van de nieuwe natuurbrug. In oktober en november komen op het ecoduct planten en struiken waarin de verschillende diersoorten zich veilig voelen. Aan de voet van de brug komen speciale poelen voor kikkers en padden. Vleermuizen kunnen terecht in een soort grot om de winter door te komen.

i www.iene.info

Kasteelpark Vordenstein omgetoverd tot kruidenparadijs

In het wandel- en kasteelpark Vordenstein in Schoten kun je sinds de lente de mooiste culinaire plantenverzameling ter wereld bewonderen. Het ANB en de kruidenspecialzaak Cook and Herb legden in de oranjrietuin een educatieve culinaire tuin van 4.000 vierkante meter aan. Zowel liefhebbers als topchefs zijn welkom.

Sterrenchefs als Peter Goossens en Sergio Herman zijn peter van de culinaire tuinen. Die zijn ingericht volgens thema, kookstijl of biotoop. De tuinen zijn dagelijks gratis toegankelijk van 8 tot 17 uur. In het tussenseizoen (maart-april en september-oktober) is dat tot 19 uur en in de zomer tot 21 uur.

i www.cookandherb.be,
www.natuurenbos.be/oranjerie.

© Art Wouters

Zin in een groene opleiding in jouw buurt?

Bomen knotten? Heggen leggen?
Houtsoorten herkennen en toepassen?
Veilig werken met bijl, bosmaaier of kettingzaag?
Je huis verwarmen met hout?

**Je leert het allemaal (en nog veel meer) bij
inverde: forum voor groenexpertise.**

Dit is slechts een kleine selectie uit het uitgebreide cursusaanbod.
Surf naar www.inverde.be/opleidingen voor alle opleidingen in jouw buurt.